

Kansli HT

Carita Lundmark, utbildningsledare

Ida Scherman, fakultetskoordinator

Kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå 2023

Denna rapport beskriver humanistiska och teologiska fakulteternas (HT) kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå under 2023. Fakultetsstyrelsens arbetsutskott (AU) fastställer årliga planer för uppföljning av utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskarnivå. Rapporten är en uppföljning av de två planerna för 2023:

Humanistiska och teologiska fakulteternas plan för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2023 (dnr STYR 2022/2162) och *Humanistiska och teologiska fakulteternas plan för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av befintlig utbildning på forskarnivå 2023* (dnr STYR 2023/535). Den tar även upp den uppföljning och information om styrande lagar och förordningar som skett under 2023, vilket ingår i det systematiska kvalitetsarbetet men som inte inkluderas i planerna.

HT-fakulteternas system för kvalitetsuppföljning under perioden 2019–2024 beskrivs i det av fakultetsstyrelsen fastställda dokumentet *Humanistiska och teologiska fakulteternas system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av befintlig examensgrundande utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå 2019–2024* (dnr STYR 2018/1257). För en bredare bild av HT-fakulteternas kvalitetsarbete hänvisas till fakulteternas webbplats: <https://www.ht.lu.se/om-fakulteterna/kvalitetsarbete>.

Bakgrund

Ansvar för att följa upp och utvärdera utbildning vilar i första hand på lärosätena som utformar egna kvalitetsgranskningssystem som utvärderas av Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Lund universitets sammanhållna system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling beskrivs i *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet* (dnr STYR 2016/179) där det också ingår kvalitetskriterier som ska ligga till grund för bedömning av utbildningarna. Baserat på denna policy har varje fakultet utformat ett eget system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling anpassat till sina behov och uppdraget att följa upp utbildningens kvalitet delegeras till fakulteternas styrelser. Universitetsledningen följer upp fakulteternas uppföljning och utvärdering årligen i en kvalitetsdialog med fakultetsledningen.

HT-fakulteternas system för uppföljning av utbildning vilar på tre delar: kvalitetsdialoger, information om och uppföljning av styrande lagar och

förordningar samt tematiska utvärderingar. Kriterierna i LU:s policy är indelade i årliga teman som fastställts för sexårsperioden 2019–2024. Navet i HT-fakulteternas uppföljningssystem är de årliga kvalitetsdialogerna. Dessa genomförs i mars månad för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och i oktober månad för utbildning på forskarnivå. Dialogerna är utformade som ett samtal mellan ansvarig prodekan, utbildningsledare, institutionsledningen och Humanistiska och teologiska studentkåren (HTS) respektive Humanistiska och teologiska doktorandrådet (HTDR). Temat för 2023 års kvalitetsdialoger var ”Utbildningens relevans”, vilket relaterar till kriteriet i *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet* (STYR 2016/179) ”att utbildningen ska vara relevant för studenterna och doktoranderna samt svara mot samhällets behov”.

Kvalitetsdialoger för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Temat 2023 är komplext eftersom begreppet relevans kan förstås och tolkas på olika sätt beroende på perspektiv, behov och kontext. Grundtanken i arbetet med detta tema har därför varit att utbildningens relevans inte är något som kan definieras objektivt i form av specifika punkter som alla ämnen och institutioner ska uppfylla, utan att utbildningens relevans behöver definieras inom ämnets eller utbildningens egen kontext baserat på de omständigheter och perspektiv som råder just där. För att kunna göra detta krävs det att man arbetar med att förtydliga relevansen i den egna utbildningen, samt arbetar för att stärka, utveckla, konkretisera och synliggöra den, inte minst i dialogen med studenterna. Hur man tar sig an detta var därför fokus för utvärderingen i årets dialoger.

I resultaten framgår det att utbildningarna på HT representerar akademiska värden och universitetets bredd samt tillgodoser behov hos olika typer av studenter. Styrkan i många av våra ämnen bottnar i kunskaper och färdigheter som har ett brett användningsområde och som därför kan anpassas till ett föränderligt arbetsliv. Det finns ett stort engagemang i arbetet med utbildningens relevans med många goda exempel på hur detta diskuteras och integreras i utbildningarna, samt hur arbetslivskopplingen synliggörs och stärks. Det finns också flera utvecklingsområden, framförallt den fortsatta relevansdiskussionen över ämnesgränser med erfarenhetsutbyte och goda exempel, utökad och mer kontinuerlig alumnverksamhet, samt hur man aktivt arbetar med synliggörandet av arbetslivskopplingen.

Uppföljningsåtgärderna har denna gång begränsats till fem punkter i en ansträngning att anpassa ambitionsnivån och säkerställa att åtgärder kan implementeras och följas upp:

- Fortsätta relevansdiskussionerna i studierektorsnätverket, där även arbetslivskoordinatören deltar, som ett första steg för att identifiera ytterligare sätt att skapa kontaktytor mellan ämnen och institutioner på HT-fakulteterna och dela goda exempel på hur man kan utveckla relevansen.
- Grundutbildningsnämnden lämnade hösten 2023 in ett budgetäskande för att medel för utveckling av alumnverksamhet skulle kunna utlysas 2024. Så har nu skett och institutionerna har kunnat söka dessa medel för att utveckla alumnverksamheten i den egna miljön. Beslut om fördelning av medel sker i maj 2024.

- En referensgrupp som på uppdrag av Grundutbildningsnämnden arbetat med att ta fram förslag på hur en framgångsrik alumnverksamhet kan bedrivas har utvecklat en alumnguide som ger ramar och stöd för alumnarbetet. Innehållet arbetades fram under hösten 2023 med hänsyn till vad som framkommit i kvalitetsdialogerna. Alumnguiden är en levande resurs som kontinuerligt kan uppdateras efter behov.

- Våren 2024 planerades och genomfördes ett seminarium för medarbetare som är involverade i arbetet med praktikkurser och praktikmoment. Syftet var att ta upp frågor som rör kvalitetssäkring i arbetet med praktikkurser samt ge deltagarna möjlighet att utbyta tankar och erfarenheter. Seminariet var tänkt som ett första steg till att skapa en fortsatt kontaktyta och ett uppföljningsseminarium är planerat till oktober 2024. En sida ska tas fram på intranätet där information som riktar sig till praktikansvariga samlas.

- Den befintliga informationen på HT-fakulteternas hemsida om utbildningar inom humaniora och teologi ska utvecklas för att synliggöra den övergripande relevansen. Denna åtgärd behöver anpassas efter annat utvecklingsarbete vad gäller utbildningsinformation på webben.

En uppföljningsrapport från kvalitetsdialogerna 2023 med åtgärder och aktiviteter fastställdes av Fakultetsstyrelsens arbetsutskott 22 november.

Enligt *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet* (STYR 2016/179) ”ska kollegial granskning vara ett kännetecken för universitetets kvalitetsarbete”, vilket innebär att granskningen av utbildningskvalitet ska innehålla externa parter. Vikten av externa kollegiala inslag underströks av universitetsledningen vid kvalitetsdialogen mellan universitetsledningen och HT-fakulteterna 2021 och till kvalitetsdialogerna 2023 bjöds externa kritiska vänner in för första gången. De externa kritiska vännerna utgörs av experter inom området och utses av Fakultetsstyrelsens arbetsutskott efter beredning i och förslag från grundutbildningsnämnden. Deras uppgift är att ge sin bedömning av institutionernas arbete inom fokusområdet samt bidra med nya perspektiv på verksamheten. Detta gör de genom att ta del av underlagen som författas inför dialogerna, delta vid själva dialogerna och sammanställa en kortfattad rapport efter varje dialog. Vid varje dialog finns en extern kritisk vän närvarande och de externa kritiska vännerna deltar i 3–4 dialoger var.

Rapporterna innehåller kommentarer kring styrkor och goda exempel i arbetet med relevans, förslag på utvecklingsområden, samt rekommendationer för hur varje institution kan gå vidare i arbetet. Detta gav en tydligare återkoppling till institutionerna, vilket det tidigare framkommit önskemål om.

Kvalitetsdialoger för utbildning på forskarnivå

Temat för 2023 är kvalitetsdialoger för utbildning på forskarnivå avgränsades till utbildningens relevans

- 1) för individen, alltså personliga motiv till och målsättningar med att gå en forskarutbildning,
- 2) för livet och karriären efter disputationen, oavsett om det innebär en karriär inom eller utanför akademien, samt
- 3) för samhället, där fokus riktas mot samverkanserfarenhet och -kompetens.

Dessutom inkluderades den individuella studieplanen (ISP) som ett tema. Fokus här var att se hur IT-systemet kan förbättras, både med tanke på användarvänlighet och juridiska krav.

Under vårterminen 2023 utfördes tre undersökningar. Den första bestod av doktorandintervjuer, där samtliga tre aspekter av utbildningens relevans samt ISP:en diskuterades. Den andra undersökningen var en enkät som skickades ut till nuvarande doktorander, där frågorna enbart handlade om den andra punkten, livet och karriären efter disputationen. Den tredje undersökningen var även den en enkät som skickades ut till de som tagit examen på forskarutbildningsnivå sedan 2016 vid HT-fakulteterna. I denna fanns frågor som berörde samtliga tre aspekter av utbildningens relevans.

Institutionerna ombads även att svara skriftligt på några frågor inför dialogerna. Framför allt efterfrågades deras syn på och aktiviteter kring att förbereda doktoranderna för karriären efter disputationen och att träna doktoranderna i samverkan med det omgivande samhället, samt deras syn på hur den individuella studieplanen kan förbättras.

Sammanlagt elva kvalitetsdialoger genomfördes med samtliga institutioner samt HT-biblioteken i oktober månad. Från institutionerna deltog forskarutbildningsansvariga och de ämnesansvariga var välrepresenterade. Vid de flesta institutioner deltog även prefekt. Från HT-biblioteken deltog bibliotekschefen och tre bibliotekarier. Från fakulteterna deltog prodekan med ansvar för utbildning på forskarnivå, fakultetskoordinator och fakultetssekreterare. Doktorandrepresentationen organiserades av Humanistisk-Teologiska Doktorandrådet (HTDR) och varje kvalitetsdialog hade en representant från institutionernas doktorander och en representant från HTDR.

Vid alla dialoger utom bibliotekens deltog en extern bedömare/kritisk vän. Dessa var sakkunniga inom något eller några av de forskarutbildningsämnen som diskuterades på dialogerna och om någon aspekt av temat utbildningens relevans. Efter respektive dialog skrev bedömarna en kortare rapport med fokus på att främja god praxis inom forskarutbildningsämnet eller -ämnena och lyfta fram utvecklingsområden.

Genom intervjuerna, enkäterna och dialogerna identifierades en rad utvecklingsområden som beskrivs nedan.

Rätt information vid rätt tidpunkt

Olika aspekter på information var ett återkommande tema i intervjuerna med nuvarande doktorander, och diskuterades därför vid alla dialoger trots den mer indirekta kopplingen till det övergripande temat. För det första handlar det om den stora informationsmängden doktoranderna utsätts för i början av forskarutbildningen, men samtidigt också om att informationen om frågor som hör till anställningen (och inte till utbildningen) kan brista. Flera åtgärder har redan vidtagits eller planeras framöver för att strukturera upp informationen och se till att så många nya doktorander som möjligt nås av all information. Bland annat ska dokumentet Reference guide for third-cycle students at the Joint Faculties of Humanities and Theology uppdateras årligen och skickas ut till nya doktorander.

För det andra handlar det även om informationsflödet under doktorandtiden och att det kan vara svårt att hitta information när man väl behöver den. Det pågår redan ett arbete med att förbättra informationen på hemsidan till både presumtiva och nuvarande doktorander. Dessutom har HT-kansliet och -biblioteken under vårterminen 2024 börjat ordna så kallade doktorandfrukostar med presentationer

och möjlighet till frågor på något tema kopplat till doktorandernas studier eller anställning.

HT-biblioteken

HT-biblioteken kan och vill bidra när det gäller utvecklandet av flera generella kompetenser som är viktiga både för avhandlingsprojektet och den framtida karriären, till exempel etikfrågor, personuppgiftshantering och dataskydd. Biblioteken erbjuder flera olika möjligheter för doktoranderna att ta del av detta stöd, men det är bara deltagande i introduktionskursen som just nu är obligatoriskt. Det är viktigt att doktoranderna får rätt typ av information och stöd vid rätt tillfälle i arbetet med avhandlingsprojektet, och biblioteken ser ett behov av individuella möten med doktorander och helst även deras handledare omkring fyra till sex månader efter forskarutbildningens början. De doktorander som började 2023 har bjudits in till ett möte, och framöver är tanken att mötet bokas in under introduktionskursen men äger rum några månader senare.

Arbets- och studiemiljö

På HT-fakulteterna finns ett antal mycket små forskarutbildningsämnen med endast en eller ett par doktorander och några få seniora. I intervjuerna framkom att doktorander i sådana miljöer ofta känner sig ensamma, vilket påverkar upplevelsen av både utbildningen och anställningen. Institutionerna uppmanas därför att ordna särskilda aktiviteter för doktoranderna i små miljöer. Även i större miljöer kan dock en enskild doktorand bli ensam om inte arbetsmiljön är god. Institutionerna uppmanas därför även att stötta existerande och nya initiativ från doktoranderna för att förbättra arbets- och studiemiljön, t.ex. gemensamma skrivardagar, samt att varje år avsätta resurser för aktiviteter för doktoranderna, t.ex. internat, resor eller temadagar.

Karriären efter disputationen

Av de intervjuer och enkäter som genomfördes med doktorander och doktorandalumner framgår att en majoritet vill fortsätta arbeta inom akademien. En klar majoritet av de disputerade som besvarade den enkät som riktade sig till dem har blivit kvar i universitetsvärlden på olika anställningar.

De karriärförberedande aktiviteter riktade mot en akademisk karriär som efterfrågades av doktorander och disputerade kan delas in i följande kategorier: utveckling av generella kompetenser, möjlighet att gå vissa typer av kurser, fler undervisningsmöjligheter och mer stöd i undervisningen, fler tillfällen att diskutera karriär med seniora forskare och andra doktorander, mer information om akademiska karriärvägar, samt workshops eller liknande om att skriva olika typer av ansökningar. När det gäller icke-akademiska karriärvägar efterfrågas bland annat kontakter med arbetsgivare utanför universitetet.

Flera institutioner, ämnen och forskarskolor ordnar redan karriärdagar, ansökningsseminarier och liknande aktiviteter, men för övriga doktorander skulle det vara bra om fakulteterna kunde bidra i mån av resurser och efterfrågan. Det är dock viktigt att man då ordnar de aktiviteter som efterfrågas av flest, vilket man kan ta reda på genom en enkät eller i samarbete med HTDR.

Samverkan

Enligt intervjuerna och enkäterna sysslar de flesta doktorander med någon form av samverkan någon gång under sin forskarutbildning. Flera av de externa bedömarna hade intressanta tankar och tips på hur man kan tänka kring och utveckla samverkan med det omgivande samhället. T.ex. påpekades att populärvetenskapligt

skrivande och ansökningskrivande har mycket gemensamt (forskningen ska förklaras för icke-experter) och att de kan därför med fördel kan tränas tillsammans.

Även när det gäller samverkan skulle fakulteterna kunna bidra i mån av resurser och efterfrågan, men också här är det viktigt att man då ordnar de aktiviteter som efterfrågas av flest.

Utvecklingssamtal

Alla doktorander ska ha ett årligt utvecklingssamtal som oftast leds av forskarutbildningsansvarig. Under dialogerna väcktes tanken om att fakulteterna skulle kunna ta fram en checklista specifikt för doktorandernas samtal. Ett syfte med checklistan är att se till att alla doktorander nås av all relevant information och vet vart de ska vända sig när de behöver veta något. Redan nu diskuteras oftast karriär på utvecklingssamtalen, men ett ytterligare syfte är att ta reda på om institutionen kan göra något för att hjälpa till eller underlätta övergången till livet efter disputationen. Checklistan ska göras i några olika versioner eftersom det finns frågor som är viktigare i början av forskarutbildningen och andra som är viktigare i slutet.

Språkfrågor

Olika språkfrågor har varit ett återkommande ämne i kvalitetsdialogerna. Det handlar dels om vilket språk som används i olika sammanhang, dels om möjligheterna att lära sig svenska för internationella doktorander. Dessa frågor kommer med stor sannolikhet att fortsätta diskuteras vid 2024 års dialoger då ett tema är likabehandling. För 2023 års dialoger begränsades åtgärderna till att tydliggöra språksituationen för internationella doktorander under antagningsprocessen, det vill säga att berätta att det är en fördel att lära sig svenska både av sociala och professionella skäl och att undervisningsmöjligheterna kan vara mer begränsade om man inte kan svenska.

ISP-systemet

Det nuvarande ISP-systemet anses av de flesta vara svårt att överblicka och onödigt krångligt. Ett arbete för att förbättra systemet med avseende på användarvänlighet och juridiska krav har därför inletts.

Tematiska utvärderingar av utbildning på avancerad nivå

De tematiska utvärderingarna är en samlad beteckning för uppföljningsaktiviteter med extern medverkan som genomförs utöver kvalitetsdialogerna. De inriktar sig på vissa utbildningar och/eller vissa aspekter av utbildningarna och planeras mer ingående inför varje år och dess tema. För utbildning på avancerad nivå inleddes 2022 arbetet med uppföljning av masterprogram i form av så kallade programkonferenser. Under åren 2022-2024, som ingår i innevarande cykel för fakulteternas kvalitetsarbete, ska samtliga masterprogram delta i programkonferenser.

Programkonferenser består av heldagsmöten med externa sakkunniga från ett motsvarande program på ett annat lärosäte. Från resultaten i den rapport som de sakkunniga skriver lyfter programledningarna sedan fram punkter som de vill arbeta vidare med för att utveckla programmet.

Fyra masterprogram har genomfört programkonferenser 2023 och samtliga dessa program anses hålla mycket god kvalitet. Programmen listas nedan tillsammans

med en kort sammanfattning av de utvecklingsområden som identifierats. Vilket program och lärosäte som de externa sakkunniga tillhörde anges inom parentes.

Masterprogram i historiska studier (Masterprogram i historiska studier, Stockholm universitet)

- Undersöka möjliga ändringar i programstrukturen
- Använda studenter och amanuenser för att fortsätta arbetet med att skapa gruppkänsla, en helhet och kontinuitet.
- Presentera Certificate of International Merit (CIM) för studenterna, att använda som inspiration för programmet eller som integrerad del.

Masterprogram i mänskliga rättigheter (Masterprogram i Conflict Studies and Human Rights, Utrecht University)

- Utveckla organisationsstrukturen
- Utveckla idéer i samarbete med Utrecht
- Satsa på fler internationella och lokala samarbeten

Masterprogram i religionsvetenskap och teologi (Masterprogram i religionsvetenskap, Köpenhamns universitet)

- Synliggöra olika typer av karriärvägar för studenterna
- Undersöka samläsningsmöjligheter inom institutionen
- Utveckla alumnverksamhet

Masterprogrammet Religious Roots of Europe (Masterprogram i mänskliga rättigheter, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet)

- Utveckla alumnverksamhet
- Skapa en praktikkurs
- Ta fram en gemensam kurs tillsammans med Juridiska fakulteten
- Utveckla beskrivning av programmets innehåll i relation till dess titel

Utvecklingsområdena diskuteras vid ett uppföljningsmöte med programmets representanter, där prodekan, utbildningsledare och fakultetssekreterare, samt studentrepresentant och studentkårens vice ordförande för utbildning också deltar. Vid uppföljningsmötet diskuteras även hur fakulteterna kan vara behjälpliga i utvecklingsarbetet.

Vad gäller format och metod för programkonferenserna är återkopplingen från de program som genomfört programkonferenser att de upplevts som positiva och värdefulla. Man uppskattar den konstruktiva och framåtsyftande dialogen med insatta kollegor och friheten att lyfta de frågor man anser relevanta.

Uppföljning och information om styrande lagar och förordningar gällande grundnivå och avancerad nivå

Riktlinjer för omläggning till digital undervisning i campuskurser

Grundutbildningsnämnden konstaterade i april 2022 att riktlinjer behövs som redogör för vad som gäller och vilka aspekter man behöver ta hänsyn till när frågor om digitala undervisningsmoment på campuskurser uppstår. Den strategiska arbetsgruppen för lärandemiljöer, som kom till som en uppföljningsåtgärd till kvalitetsdialogerna 2021, fick i uppdrag att ta fram riktlinjer som redogör för vad som gäller vid omläggning till digitala undervisningsmoment. *Riktlinjer för omläggning till digital undervisning i campuskurser* (dnr STYR 2023/124) fastställdes av fakultetsstyrelsens arbetsutskott i februari 2023 och kompletterar tidigare tillgängligt stödmaterial som består av *Rekommendationer för*

distansundervisning via digitala e-mötesverktyg (STYR 2020/2142) och *Riktlinjer för övervakad digital examination på distans med stöd av realtidsströmning* (STYR 2021/1685).

Skrivningsregler vid HT-fakulteterna

I januari 2023 beslöt HT-fakulteterna att i projektform samordna salstentamensverksamheten vid HT (STYR 2023/51). Projektet innebär att de skrivvakter som används av Språk- och litteraturcentrum (SOL) och Driftsenhet LUX nu anställs i en och samma verksamhetsorganisation och har samma personalchef. I projektet ingår också ett övergripande ansvar att samordna processer kring salstentamenshantering vid HT-fakulteterna. Vid LU pågår också projektet Samordnad tentamensservice vid Lunds universitet (STS) som gradvis kommer att ta över bemanningen av alla salsskrivningar vid LU.

Vid HT-fakulteterna fanns tidigare två uppsättningar skrivregler, ett dokument som gällde för SOL och ett som gällde för Driftsenhet LUX. Dessa två regeldokument behövde samordnas till ett och eftersom HT-fakulteterna deltar i STS behövde våra skrivregler också anpassas till den gemensamma verksamheten. Detta nya regeldokument, *Skrivningsregler vid HT-fakulteterna* (STYR 2023/1164, STYR 2023/2283), fastställdes av grundutbildningsnämnden i december 2023 och reviderades i mars 2024.

Uppföljning och information om styrande lagar och förordningar gällande forskarnivå

Bestämmelser för utbildning på forskarnivå

En uppdatering infördes i Bestämmelser för utbildning på forskarnivå inom Humanistiska och teologiska fakulteterna (Dnr STYR 2023/835) gällande betygsnämndens sammansättning. Enligt den nya bestämmelsen ska ledamöterna i betygskommittén ha minst docentkompetens, om det inte finns särskilda skäl.